

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Aineopettajaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta ammatillisen koulutuksen kokeilulaiksi ja siihen liittyvistä laeista.

“Rahoitusmalliin luodaan kannusteita myös ohjata opiskelijoita suorittamaan tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia, joilla vastataan jatkuvan oppimisen edellytysten vahvistamiseen ja alueelliseen työvoimatarpeeseen.” Tämä on hyvä uudistus. Nykyinen tutkintojen rakenne antaa jo sellaisenaan paljon mahdollisuuksia joustaviin ja yksilöllisiin koulutuspolkuihin, mutta ihmiset eivät vielä ymmärrä, kuinka paljon mahdollisuuksia on olemassa.

“Nykyinen toiminnanohjauksen malli ei ole saavuttanut sille asetettuja tavoitteita. Ammatillisen koulutuksen tuloksellisuus ei ole parantanut...” Miten määritellään ammatillisen koulutuksen tuloksellisuus? Miten rahoitusleikkausten ja oppivelvollisuus uudistuksen vaikutukset on otettu huomioon tuloksellisuuden seurannassa?

Hyvä huomio, että opiskelijan yli neljän viikon mittainen kesäloma aiheuttaa nykyisin hallinnollista työtä ja sääntöjen kiertämistä, josta aiheutuu vain kuluja ilman hyötyjä. Heinäkuun jättäminen kokonaan pois opiskelijavuosilaskennasta vähentää tarpeetonta hallinnollista työtä.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Kokeiluun valittaville 40 koulutuksen järjestäjälle tarvitaan verrokkit, jotta kokeilun tuloksia voidaan vertailla nykymalliin. Luotettavin tulos saadaan muodostamalla mahdollisimman samankaltaisista

koulutuksen järjestäjistä ryhmät, ja jokaisesta ryhmästä valitaan arpomalla, mitkä koulutuksen järjestäjät osallistuvat kokeiluun ja mitkä toimivat verrokkeina.

Englanninkielisen koulutuksen järjestäminen on kyseenalaista: vaikka opiskelija ei voisi heikon kielitaidon vuoksi osallistua suomen- tai ruotsinkieliseen opetukseen, ei se tarkoita, että hänen englannin kielen taitonsakaan olisi kyllin vahva opiskeluun tällä kielellä. Toisekseen myöskään opettajien kielitaito ei aina riitä englannin kielellä opettamiseen, vaikka substanssiosaaminen olisikin vahvaa. Englanninkielistä koulutusta järkevämpää olisi panostaa opiskelijoiden suomen tai ruotsin kielen taitojen vahvistamiseen.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Rahoitusmallin yksinkertaistaminen ja ohjausvaikutuksen parantaminen on tarpeen. Miten rahoituksen painotus opiskelijan lähtötason perusteella on tarkoitus toteuttaa? Tässä on mahdollisuus ohjata tukiresursseja juuri sinne, missä sitä tarvitaan, mutta on myös mahdollisuus luoda pahasti vääristyneitä mittareita. Luonnoksesta puuttui edes alustava suunnitelma siitä, miten opiskelijan lähtötaso arvioidaan, ja miten lähtötaso vaikuttaa rahoituksen painotuskertoimiin.

Miten valmistuneiden opiskelijoiden työllistymistä ja jatko-opiskelua seurataan? Jos opiskelija valmistumisen jälkeen perustaa yrityksen, katsotaanko hänet työllistyneeksi? Jos opiskelija saa jatko-opiskelupaikan, mutta keskeyttää jatko-opinnot eikä suorita jatkotutkintoa, miten se vaikuttaa?

Erityisen tuen korotuksena saatu rahoitus ei saisi olla koulutuksen järjestäjän toiminnan kannalta ratkaisevaa, mutta se voi olla yksittäisen opiskelijan kannalta ratkaisevaa. Jos koulutuksen järjestäjä saa rahoitusta keskimääräisen opiskelijan opetus- ja ohjaustarpeen mukaisesti, oppilaitoksen kannattaa hyväksyä opiskelijoiksi vain keskimääräisesti ja keskimääräistä vähemmän tukea tarvitsevia opiskelijoita. Keskimääräistä enemmän tukea tarvitsevista opiskelijoista tulee oppilaitokselle kustannusrasite, joten heitä ei kannata hyväksyä koulutukseen ollenkaan, ellei opiskelijan lähtötason painotuskerroin kompensoi kustannusrasitetta.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Säädösehdotuksissa on erinomaiset tavoitteet, mutta niiden toteutuminen vaatii täsmällisempiä määrittelyjä. Miten opetushenkilöstön tavanomainen opetus- ja ohjaustyö eroaa oppimisen tuesta tai erityisestä tuesta? Missä menee oppimisen tuen ja erityisen tuen välinen raja? Millä tavalla oppimisvaikeudet on todennettava, jotta opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen? Kenellä on oikeus saada tieto opiskelijalle tehdystä tuen suunnitelmasta, jotta suunnitelman mukaisia tukitoimia pystytään järjestämään?

Onko jokin syy, miksi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa käytetään tukitoimista eri sanastoa kuin ammatillisessa koulutuksessa? Onko erityisopetus lukiossa vastaava käsite kuin erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa?

Oppimisen tuen resurssien siirtäminen hallintopäätöksistä matalan kynnyksen oikea-aikaiseen tukeen on hyvä asia. Yksi vaikuttava tekijä on ryhmäkoko: mitä pienempi ryhmä, sen helpompi tukea on antaa jo luokkahuonetilanteessa. Ammatilliseen koulutukseenkin on syytä määrätä maksimiryhmäkoko, josta poikkeaminen on tva-peruste.

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Tilauuskoulutusta koskevat uudistukset ovat tarpeellisia. On tärkeää varmistaa kaikin käytettävissä olevin keinoin, että koulutuksen tilaaja on sellainen taho, jolla on intressi maksaa siitä, että se saa koulutettuja osaajia. Tilaaja ei voi olla sellainen taho, joka perii koulutuksen kustannuksista suuren osan takaisin opiskelijoilta.

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Yhteisten tutkinnon osien merkitystä ammatillisissa perustutkinnoissa tulisi tunnustaa esimerkiksi ottamalla yto-pooli työelämätoimikuntien rinnalle tutkintojen laaduntarkkailuun. Vaihtoehtoisesti myös työelämätoimikuntien jäsenistön vahvistaminen yto-asiantuntijoilla on kannatettava muutos.

Asetusluonnokset

63 § Oikeus oppimisen tukeen. Hyvä, että helposti saavutettavaa tukea tarjottaisiin opiskelijalle heti tarpeen ilmetessä. Hyvä, että tukiopeus määritellään opettajan antamaksi opetukseksi. Erityisopettajan antaman konsultaation jälkeen opettajat ja ohjaajat voivat antaa opiskelijalle tukea, mutta eivät erityistä tukea.

64 § Oikeus erityiseen tukeen. Opettajat ja ohjaajat sekä työpaikkaohjaajat eivät voi antaa opiskelijalle erityistä tukea, jos heillä ei ole oikeutta saada tietoa opiskelijalle tehdystä erityisen tuen päätöksestä tai erityisen tuen suunnitelman sisällöstä.

119 ja 120 § Työelämätoimikunnat. Työelämätoimikuntien jäseniksi tarvitaan myös yhteisten tutkinnon osien asiantuntijoita.

32 c § Opiskelijan lähtötason vaikutus opiskelijavuosien perusrahoituksen painotukseen on hyvä idea, koska se ottaa huomioon eri opiskelijajaksilöiden erilaiset tuen tarpeet. On kuitenkin vaarana, että luodaan vääristyneitä mittareita, koska peruskoulun päättöarvosanat eivät ole valtakunnallisesti vertailukelpoisia, ja koska kaikilla ammatilliseen koulutukseen hakeutuvilla ei ole peruskoulun päättötodistusta. Luotettavat ja yhtenäiset lähtötasotestit ratkaisisivat ongelman, mutta onko riittävän luotettavia ja yhtenäisiä testejä olemassa?

32 d § Tunnustetun tutkinnon osan osaamispisteitä ei otettaisi huomioon perusrahoituksessa, jos opiskelija ei ole osoittanut osaamistaan näytössä tai muulla tavoin. Miten tämä suhtautuu osaamisen ajantasaisuuden arviointiin? Voitaisiko ajantasaisuuden arvioinnin perusteella tunnustetun osaamisen osaamispisteistä huomioida 50 %, vaikka sisällyttämällä tunnustetusta osaamisesta huomioidaan 0 %, ja näytössä arvioidusta osaamisesta huomioidaan 100 %?

Asetusluonnoksissa on jo valmiit painokertoimet eri tutkintojen kustannusryhmille, ja opiskelijapalautteen kysymykset ja vastausvaihtoehdot on määritelty. Asetusluonnoksesta kuitenkin puuttuu edes alustavat numerotiedot siitä, miten paljon opiskelijan lähtötaso vaikuttaa painokertoimiin, ja millä tavalla opiskelijan lähtötasoa arvioidaan.

Muut kommentit

“Koulutuksen järjestäjä voi pyrkiä varmistamaan rahoitustaan myös tarjoamalla koulutusta, johon on keskimääräistä helpompi saada ennakolta arvioiden opinnoissaan hyvin menestyviä opiskelijoita. Suosituilla koulutusaloilla ja suosituissa tutkinnoissa opiskelijoiden saatavuusongelmia ei ole. Näissä tapauksissa ansaintalogiikka perustuisi suosittujen alojen tarjontaan ja nopeaan tutkinnon osien ja tutkintojen suorittamiseen.” Tässä on vaarana, että tämä ansaintalogiikka yleistyy. Silloin oppilaitokset poistavat tarjonnastaan vähemmän suositut koulutusalat, mikä pahentaisi työvoimapulaa, eivätkä tarjoaisi mitään koulutusta ei-niin-hyvin-menestyville opiskelijoille, mikä pahentaisi yksilöiden syrjäytymisriskiä.

Yksi uudistuksen tavoitteista on kohdentaa ammatillista koulutusta enemmän sellaisille henkilöille, jotka eivät ole vielä suorittaneet mitään toisen asteen tai korkea-asteen tutkintoa. Onko koulutuksen järjestäjällä keinot varmistaa ennen opiskelijaksiottopäätöksen tekemistä, onko hakija suorittanut aikaisemman tutkinnon Suomessa tai ulkomailla? Jos hakija ei halua kertoa koulutuksen järjestäjälle, että hänen aikaisemmin suorittamansa tutkinnon tiedot on tallennettu Koski-rekisteriin, voiko koulutuksen järjestäjä mitenkään selvittää, että hakija ei ole ensikertalainen? Jos hakija ei halua kertoa, että hän on suorittanut tutkinnon ulkomailla, voiko koulutuksen järjestäjä mitenkään selvittää, että hakija ei ole ensikertalainen?

Hakamies Martta
Aineopettajaliitto AOL ry